Război, memorie şi fantastic în romanul *În căutarea oii fantastice* de Haruki Murakami

Niadi-Corina CERNICA
Universitatea „Ştefan cel Mare" din Suceava
niadi.cernica@gmail.com

Abstract: The paper is articulated through a series of arguments built around the plea for the need to identify the main role of warfare in shaping the narrative of the great Japanese writer, Haruki Murakami. The theme of war is changed into the trauma of war, to which the fantastic is added as a form of experiencing and surviving this trauma.
Keywords: *Haruki Murakami, war, trauma.*

Haruki Murakami, scriitor japonez născut în 1949, cunoscut prin bestselleruri internaţionale, este, după părerea unor critici, purtătorul de cuvânt al unei noi generaţii, deopotrivă revoltată şi fără un sens propriu, care îşi hrăneşte literatura din jazz, din opera lui F. Scott Fitzgerald, John Irving, Truman Capote şi Raymond Carver, al căror traducător este. Însă mari romane ale lui Haruki Murakami ca *În căutarea oii fantastice* (1982), *La capătul lumii şi în ţara aspră a minunilor* (1985), *Cronica păsării-arc* (1994) sau *Kafka pe malul mării* (2002) au un puternic subiect fantastic, legat de traumele şi obsesia istorică a celui de-al Doilea Război Mondial (mai puţin *La capătul lumii şi în ţara aspră a minunilor*). Tema fantastică reprezintă de fapt rezolvarea în imaginar a traumei istorice a războiului cu care Haruki Murakami nu se poate împăca – memoria războiului este la toate personajele sale trauma războiului. Imaginarul, fantasticul nu vindecă trauma, ci doar o proiectează în conştiinţa celorlalte personaje, care sunt urmărite, ca un coşmar, de acest fantastic (care nu este mirific, nu este fabulos, este dureros şi chiar înfricoşător).

Evocările celui de-al Doilea Război Mondial sunt prezente constant mai ales în romanul *Cronica păsării-arc*, dar am ales, pentru relaţia fantastic-memorie-război romanul *În căutarea oii fantastice*.

Acest roman fantastic al lui Haruki Murakami nu conţine evocări explicite ale războiului, memoria nu se manifestă prin discursul autorului sau personajelor ca în *Cronica păsării-arc*. Războiul nu este evocat; este pur şi simplu prezent prin trimiteri continue la ani, evenimente sau statute ale personajelor. Războiul nu este în trecutul rememorat, este în trecutul prezent prin trimiteri la biografia personajelor sau la ani din viaţa lor. Tehnica scriitorului japonez nu este cea a evocării, ci a reamintirii. Cititorul îşi aminteşte de cel de-al Doilea Război Mondial fără ca episoade din război să fie evocate. Se creează astfel o legătură constantă, neexplicită, între Al Doilea Război Mondial şi subiectul fantastic, între

BDD-A28567 © 2018 Editura Universităţii din Suceava
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.217.142 (2026-11-14 23:09:38 UTC)

război şi entitatea negativă care stăpâneşte chiar personajele care au legături biografice cu războiul (fie sunt criminali de război, fie au lucrat la planuri agricole panasiatice atunci).

Pentru a evidenţia însă această tehnică a reamintirii (dar nu a evocării) trebuie să povestim pe scurt romanul.

Personajul principal, agent publicitar, publică o fotografie care reprezintă o turmă de oi într-un peisaj muntos din nordul Japoniei. Amenințându-l cu distrugerea firmei de publicitate şi cu răzbunări ulterioare, o persoană misterioasă, angajatul unui om politic japonez foarte influent, îl constrânge să plece în nordul Japoniei, în căutarea uneia dintre oile fotografiate, o oaie dintr-o rasă necunoscută, cu puteri supranaturale. Motivul este că acea oaie poate stăpâni o persoană, uneori zeci de ani de zile, aducându-i tot ce îşi doreşte şi o putere incredibilă, dar când îl părăseşte, persoana stăpânită de oaie moare. Oaia fantastică şi oaia din fotografie sunt identice ca înfăţişare, iar omul politic japonez este pe moarte. Acest om este un fost criminal de război achitat, o persoană influentă înainte de război şi în timpul războiului, ulterior foarte discretă, dar foarte puternică. El are legături cu un fost angajat, în timpul războiului, la Ministerul Agriculturii, care preconizase creşterea masivă a oilor în Japonia şi în alte state asiatice, plan care a eşuat ulterior. Acest personaj este el însuşi stăpânit de oaia fantastică, trăind însă în nordul Japoniei şi lucrând încă la planurile sale. Personajul principal ajunge în nordul Japoniei la o cabană izolată în munţi în care locuise un fost coleg (cel care îi trimisese fotografia cu turma de oi) şi petrece toată iarna, izolat, în cabană. Aici este vizitat de fostul coleg, de Omul-Oaie, întâlniri trăite halucinant, fiecare putând fi sau nu mort, după care personajul principal, disperat, fuge şi ajunge iarăşi în lumea normală. Este, sau poate nu, deja stăpânit de oaia fantastică.

Pentru a înţelege impactul asupra cititorului japonez, adăugăm că oaia a fost adusă în Japonia după anul 1850; până atunci era necunoscută. Deşi este un semn zodiacal în zodiacul asiatic, ea era asimilată de japonezi unui animal fantastic, de tipul dragonului. Acest lucru este precizat în roman.

Aparent, subiectul romanului *În căutarea oii fantastice* nu are legătură cu al Doilea Război Mondial, şi nici nu are ca fundal războiul; acţiunea are loc la mulţi ani după război. Dar biografiile personajelor stăpânite de Oaia fantastică sunt legate de război, iar luarea lor în stăpânire are loc în timpul războiului.

Oaia nu le creează capacităţi pe care nu le au, ci le sporeşte personalitatea şi puterea. Oaia este puterea lor şi zecii de ani în care îi stăpâneşte ei nu mor, în ciuda unor situaţii medicale disperate (faptul că unul dintre ei trăieşte în ciuda unui chist imens pe creier este, medical, absurd).

Legătura dintre război şi subiectul fantastic se face implicit: totul începe în timpul războiului, toţi sunt participanţi la război. Războiul nu este evocat, după cum am spus, ci reamintit. Legătura dintre subiectul fantastic şi război, dintre entitatea malefică şi participarea personajelor la război nu este prezentată. Această legătură o face cititorul: un animal trebuie aclimatizat în Japonia; unul dintre aceste animale are o putere malefică de a stăpâni oamenii; totul se întâmplă în timpul războiului, unor participanţi la război: un criminal de război, clasa A, achitat, ulterior unul dintre cei mai puternici oameni din Japonia, şi angajatul de la Ministerul Agriculturii, care face planul creşterii masive a oilor în Japonia, în timpul războiului.

În desfăşurarea romanului se face referire constant la anii premergători războiului, la război, la statutul celor două personaje, sunt prezentate foarte lapidar anchete ale Armatei Americane, interogatorii, tortura privării de somn, fără a se evoca niciodată direct sau explicit evenimente din timpul celui de-al Doilea Război Mondial. Războiul este

BDD-A28567 © 2018 Editura Universităţii din Suceava
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.217.142 (2026-11-14 23:09:38 UTC)

reamintit cititorului, fără a se evoca episoade ale acestuia, ca în *Cronica păsării-arc*. Războiul nu este uitat şi nici rememorat. E trauma vizibilă în tot romanul, în vieţi, în amintiri.

Oaia fantastică, cu stea brună pe spate (semnul care se vede şi în fotografie), creează o relaţie cu un om sau altul, îi măreşte puterea, dar întotdeauna este malefică, iar persoana însăşi aparţine unei lumi ascunse, care stăpâneşte din umbră. Oaia este adusă în Japonia de război, ca un animal ciudat, asimilat fantasticului, chiar subiectul romanului este înfricoşător, cu elemente care nu sunt descifrate sau explicate.

Personajul principal este dizlocat din normalitate, aruncat într-o căutare progresiv ciudată, fără a găsi oaia, ci doar pe mesagerii ei, morţi sau vii. Scurtele referiri la război sau la participanţii la război se inserează în acest subiect, anunţând o lume anormală, în care, în fundal, apar ororile, crimele de război, ideologii naziste, planuri panasiatice absurde, fără evocări sau rememorări speciale.

Contextul naraţiunii (personaje secundare, referiri, ani, povestiri, biografii, aluzii) este marcat de cel de-al Doilea Război Mondial, fără ca naraţiunea însăşi să aibă vreo legătură cu războiul, fără ca fantasticul să fie legat clar de amintirea războiului.

Psihologic, am spune că trauma războiului declanşează fantasticul, care nu vindecă însă,ci adânceşte sentimentul de anormal, de bizar şi înfiorător. Fantasticul indică trauma şi cauza ei, fără a o atenua ci, dimpotrivă, adâncind-o.

Haruki Murakami este, pentru mine, unul dintre scriitorii japonezi de astăzi care a transformat tema războiului în trauma războiului, adăugându-i fantasticul ca formă a experienţei şi trăirii acestei traume. Asociind fantasticul temei războiului, Haruki Murakami creează un nou nivel de receptare a durerii şi ororii, ca o cicatrice de neşters în sufletul personajelor sale.

BIBLIOGRAFIE

Murakami, Haruki, 2011. *În căutarea oii fantastice*, traducere din limba japoneză şi note de Andreea Sion, Iaşi, Editura Polirom.

Murakami, Haruki, 2012. *La capătul lumii şi în ţara aspră a minunilor*, traducere din limba japoneză şi note de Angela Hondru, Iaşi, Editura Polirom.

Murakami, Haruki, 2013. *Kafka pe malul mării*, traducere din limba japoneză şi note de Iuliana Oprina, Iaşi, Editura Polirom.

Murakami, Haruki, 2014. *Cronica păsării-arc*, traducere din limba japoneză şi note de Angela Hondru, Iaşi, Editura Polirom.

BDD-A28567 © 2018 Editura Universităţii din Suceava
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.217.142 (2026-11-14 23:09:38 UTC)